

การค้ามนุษย์ ศูนย์อาชญากรรมสแกม และการคุ้มครองผู้รอดชีวิตในประเทศไทย

การประเมินโดยสังเขปเกี่ยวกับการดำเนินการตามข้อเสนอแนะจากการทบทวน UPR รอบที่ 3

การค้ามนุษย์เพื่อบังคับให้ก่ออาชญากรรมในศูนย์อาชญากรรมสแกมได้กลายเป็นความท้าทายสำคัญด้านการค้ามนุษย์ของประเทศไทย โดยมีปัจจัยมาจากการดำเนินงานของเครือข่ายสแกมข้ามพรมแดนในประเทศเพื่อนบ้าน และการเคลื่อนย้ายบุคคลที่อาจถูกบังคับให้กระทำความผิด วิกฤตการณ์ครั้งนี้ไปไกลเร็วกว่าการตอบสนองของรัฐ และเผยให้เห็นช่องว่างตลอดกระบวนการการคุ้มครอง ตั้งแต่การสกัดกั้นเครือข่ายค้ามนุษย์ การระบุตัวผู้เสียหายก่อนที่บุคคลเหล่านั้นจะถูกลงโทษ ไปจนถึงการรับรองให้มีการคุ้มครอง การเยียวยา และการกลับเข้าสู่สังคมอย่างยั่งยืนและมีประสิทธิผลภายหลังได้รับการช่วยเหลือออกมา

ในการทบทวน UPR รอบที่ 3 ประเทศไทยได้รับข้อเสนอแนะ 10 ข้อเกี่ยวกับการค้ามนุษย์และได้สนับสนุนข้อเสนอแนะทั้งหมด รวมถึงข้อเสนอแนะที่เรียกร้องให้จัดตั้งกลไกการส่งต่อระดับชาติ (National Referral Mechanism: NRM) ที่ยึดผู้เสียหายเป็นศูนย์กลาง ตลอดจนให้มีขั้นตอนการระบุตัวและคัดกรองผู้เสียหายอย่างสม่ำเสมอ ข้อเสนอแนะเหล่านี้ยังครอบคลุมการป้องกัน การคุ้มครองและการให้ความช่วยเหลือผู้เสียหาย การใช้แรงงานบังคับ การสืบสวนสอบสวนและดำเนินคดีอย่างมีประสิทธิผล ตลอดจนความร่วมมือระหว่างประเทศ

นับแต่นั้นมา ประเทศไทยได้เสริมสร้างการดำเนินงานต่อต้านการค้ามนุษย์ให้เข้มแข็งขึ้น อย่างไรก็ตาม การดำเนินการตามข้อเสนอแนะยังคงเป็นไปเพียงบางส่วน โดยเฉพาะในด้านการแก้ไขปัญหาการค้ามนุษย์เพื่อบังคับให้ก่ออาชญากรรม การนำหลักการไม่ลงโทษผู้เสียหายจากการกระทำที่ถูกบังคับให้กระทำผิดซึ่งเป็นผลโดยตรงจากการค้ามนุษย์มาใช้อย่างสม่ำเสมอ และการรับรองให้ผู้เสียหายได้รับการคุ้มครองและการเยียวยาอย่างมีประสิทธิผลภายหลังได้รับการช่วยเหลือ

สภาพความเป็นจริงในพื้นที่

ความท้าทาย | **กรณี ข้อเท็จจริง และข้อสังเกต**

ความท้าทายที่ 1: การค้ามนุษย์ในศูนย์อาชญกรรมสแกมออนไลน์ได้ใช้ประโยชน์จากพรมแดนของประเทศไทยและปรับตัวตามการบังคับใช้กฎหมายที่เข้มข้นขึ้น

การค้ามนุษย์เพื่อบังคับให้ก่ออาชญากรรมได้กลายเป็นปัญหาสำคัญด้านการค้ามนุษย์ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ผู้เสียหายมักถูกชักชวนผ่านประกาศรับสมัครงานที่เป็นการฉ้อฉลหรือทำให้เข้าใจผิด ถูกเคลื่อนย้ายข้ามพรมแดน และเผชิญกับการกักขัง ความรุนแรง การข่มขู่ การผูกมัดด้วยหนี้ การยึดเอกสาร และการจำกัดเสรีภาพในการเดินทาง ขณะเดียวกันก็ถูกบังคับให้ดำเนินการฉ้อโกงโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ซึ่งประเทศไทยได้รับผลกระทบอย่างมีนัยสำคัญทั้งในฐานะประเทศทางผ่านและประเทศต้นทาง ขณะที่จำนวนและความรวดเร็วของการค้ามนุษย์รูปแบบนี้สร้างแรงกดดันต่อระบบระดับชาติในการระบุตัวผู้เสียหาย ขีดความสามารถของสถานพักพิง และการจัดบริการช่วยเหลือ

อุตสาหกรรมอาชญากรรมสแกมออนไลน์ขยายตัวจนมีขนาดมหาศาลทั่วเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ จากการประเมินที่น่าเชื่อถือระบุว่า มีผู้ทำงานในปฏิบัติการอาชญากรรมสแกมทั่วภูมิภาคอย่างน้อย 300,000 คน ขณะที่ภาพถ่ายดาวเทียมแสดงให้เห็นว่า ศูนย์อาชญากรรมสแกมร้อยละ 74 ตั้งอยู่ในภูมิภาคลุ่มน้ำโขง นอกจากนี้ องค์การระหว่างประเทศเพื่อการโยกย้ายถิ่นฐาน (IOM) รายงานว่าผู้เสียหายจากกว่า 80 ประเทศพบเจอกับการค้ามนุษย์และได้เข้าสู่ศูนย์อาชญากรรมสแกมทั่วเอเชีย โดยอุตสาหกรรมนี้ได้สร้างผลตอบแทนที่สูงมาก มีการประเมินรายได้ต่อปีทั่วโลกอยู่ที่ประมาณ 64,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ขณะที่มูลค่าของอุตสาหกรรมในภูมิภาคลุ่มน้ำโขงเพียงแห่งเดียวอาจสูงกว่า 43,800 ล้านดอลลาร์สหรัฐต่อปี

เอกสารสรุปข้อเท็จจริง UPR ฉบับนี้จัดทำโดย มูลนิธิมนุษยะ,เครือข่ายธุรกิจและสิทธิมนุษยชนประเทศไทย (Thai Business and Human Rights Network), กลุ่มคนงานหญิงเพื่อความยุติธรรม (WWJG), เครือข่ายสตรีชนเผ่าพื้นเมืองแห่งประเทศไทย (IWNT), เครือข่ายองค์กรด้านประชากรข้ามชาติ (MWG), สหพันธ์คนงานข้ามชาติ (MWF), เครือข่ายเพื่อสิทธิแรงงานข้ามชาติ, สหภาพแรงงานวายเอ็มพีผลิตภัณฑ์โลหะแห่งประเทศไทย, ภาคีเครือข่ายภาคประชาสังคมไทยเพื่อกระบวนการ UPR และกลไกสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ

สภาพความเป็นจริงในพื้นที่

ความท้าทาย

ประเทศไทยได้เพิ่มความเข้มข้นในการดำเนินการเพื่อสกัดกั้นเครือข่ายอาชญากรรมสแกม รวมถึงการเพิ่มความเข้มงวดในการควบคุมชายแดน การตัดกระแสไฟฟ้า อินเทอร์เน็ต และการจัดส่งเชื้อเพลิงไปยังพื้นที่ที่เชื่อมโยงกับศูนย์อาชญากรรม สแกมในเมียนมา ตลอดจนการขยายความร่วมมือด้านการบังคับใช้กฎหมายและการแลกเปลี่ยนข่าวกรอง ข้ามพรมแดน อย่างไรก็ตาม เครือข่ายสแกมยังคงย้ายฐานเชื่อมต่อกับเครือข่าย และสร้างปฏิบัติการขึ้นใหม่ข้ามพรมแดนภายหลังการบังคับใช้กฎหมาย ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการสกัดกั้นศูนย์หรือปฏิบัติการเฉพาะแห่งยังไม่สามารถรื้อถอนโครงสร้างพื้นฐานของการค้ามนุษย์ในภาพรวมได้ การทุจริตและการมีส่วนร่วมของเจ้าหน้าที่รัฐ รวมถึงเจ้าหน้าที่ตรวจคนเข้าเมืองและเจ้าหน้าที่บังคับใช้กฎหมายในระดับท้องถิ่น ยิ่งเอื้อให้เส้นทางค้ามนุษย์ดำเนินต่อไปและบั่นทอนความพยายามในการต่อต้านการค้ามนุษย์

ผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ข้ามแม่น้ำเมยจากเมียนมาเข้าสู่ประเทศไทย หลังได้รับการปล่อยตัวจากศูนย์อาชญากรรมสแกมในพื้นที่จ๊อกเค็ต (Kyauk Khet) เมืองเมียวดี

เมื่อวันที่ 12 กุมภาพันธ์ 2568 มีผู้คนหลากหลายสัญชาติมากกว่า 250 คนได้รับการปล่อยตัวจากปฏิบัติการดังกล่าว ก่อนถูกส่งตัวข้ามพรมแดนเข้าสู่ประเทศไทยเพื่อเข้ารับการคัดกรองและดำเนินกระบวนการส่งกลับประเทศต้นทาง

แหล่งที่มา: AFP (12 กุมภาพันธ์ 2568)

กรณี ข้อเท็จจริง และข้อสังเกต

"เราพบว่ามีผู้เสียหายจากกว่า 80 ประเทศถูกค้ามนุษย์เข้าสู่ศูนย์อาชญากรรมสแกม ซึ่งปฏิบัติการเหล่านี้เกิดขึ้นอย่างเด่นชัดทั่วเอเชีย" Amy Pope ผู้อำนวยการใหญ่ของ IOM กล่าวในการบรรยายสรุปต่อผู้สื่อข่าวที่นครเจนีวาในเดือนกรกฎาคม 2569

ในปี 2568 มีบุคคลที่ถูกสันนิษฐานว่าเป็นผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์มากกว่า 17,000 คน จากกว่า 42 ประเทศได้ หลบหนีออกจากศูนย์อาชญากรรมสแกมในเมียนมา IOM รายงานว่า ผู้ที่เดินทางเข้าสู่ประเทศไทยจากพื้นที่ชายแดนที่ได้รับผลกระทบได้รับการคัดกรองภายใต้กลไก NRM และผู้ที่ได้รับการระบุว่าเป็นผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ได้รับการคุ้มครองและความช่วยเหลือ รวมถึงการสนับสนุนให้เดินทางกลับอย่างปลอดภัย การเคลื่อนย้ายของบุคคลจำนวนมากเช่นนี้สร้างแรงกดดันอย่างต่อเนื่องต่อขีดความสามารถของประเทศไทยในการระบุตัวผู้เสียหายได้อย่างทันท่วงทีและจัดให้มีการคุ้มครองอย่างมีประสิทธิผล

เมื่อปี 2569 มีผู้เสียหาย 9 คนซึ่งถูกชักชวนผ่านประกาศรับสมัครงานปลอมบนเฟซบุ๊ก ถูกนำพาตัวไปยังจังหวัดสระแก้วและลักลอบนำเข้าสู่เมืองปอยเปต ประเทศกัมพูชา เอกสารแสดงตัวตน โทรศัพท์ และรหัสผ่านสำหรับธุรกรรมธนาคารของบุคคลเหล่านี้ถูกยึดไปทั้งหมด และพวกเขาถูกบังคับให้ใช้บัญชีม้าและสแกนใบหน้าเพื่ออนุมัติธุรกรรมทางการเงิน

ประเทศไทยได้เพิ่มความพยายามในการสกัดกั้นเครือข่ายหลอกลวง ปฏิบัติการระหว่างประเทศในเดือนมีนาคม 2569 ส่งผลให้มีการระงับบัญชีสื่อสังคมออนไลน์มากกว่า 150,000 บัญชี และจับกุมผู้ต้องสงสัย 21 คน นอกจากนี้ ยังมีการจัดตั้งฐานข้อมูลเชื่อมโยงและแลกเปลี่ยนข้อมูลเกี่ยวกับการค้ามนุษย์และอาชญากรรมสแกมทางไซเบอร์ หรือ Scam and Human Trafficking Information Exchange and Linked Database (SHIELD) เพื่อเสริมสร้างการแลกเปลี่ยนข้อมูลข้ามพรมแดน **อย่างไรก็ตาม ในเดือนมิถุนายน 2569 เครือข่ายภาคประชาสังคมเพื่อการช่วยเหลือผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ (CSNHTV) ประเมินว่า ยังมีผู้คนมากกว่า 5,300 คนติดอยู่ในศูนย์หลอกลวงใกล้ชายแดนไทย–เมียนมา**

ศูนย์โอสเม็ด (O'Smach) ใกล้จุดผ่านแดนช่องจอมบริเวณชายแดนไทย–กัมพูชา แสดงให้เห็นขนาดและโครงสร้างพื้นฐานที่ใช้บีบบังคับผู้คนของปฏิบัติการอาชญากรรมสแกม โดยในพื้นที่ดังกล่าวมีขนาดประมาณ 80 เฮกตาร์ ประกอบด้วยอาคาร 157 หลัง โดยมี 29 หลังใช้ดำเนินปฏิบัติการหลอกลวง และคาดว่ามีผู้คนอาศัยอยู่ภายในอย่างน้อย 10,000 คน พื้นที่ดังกล่าวล้อมรอบด้วยกำแพงสูง 3 เมตร ที่ติดตั้งลวดหนามด้านบน พร้อมกล้องวงจรปิดที่หันเข้าด้านใน และมีห้องขังเดี่ยว 10 ห้อง กุญแจมือ และอุปกรณ์พันธนาการ มีรายงานว่าแรงงานที่ไม่ปฏิบัติตามคำสั่งต้องพบเจอกับการถูกทรมาน

สถานที่ดังกล่าวยังก่อให้เกิดข้อกังวลเกี่ยวกับความเป็นไปได้ของว่ามีการนำอวัยวะออกจากร่างกาย UNODC ได้บันทึกข้อมูลเกี่ยวกับการข่มขู่ผู้เสียหายในศูนย์สแกมว่าจะนำอวัยวะออกจากร่างกาย หากไม่สามารถทำยอดตามเป้าหมายได้ หรือใช้การข่มขู่ดังกล่าวเป็นเครื่องมือควบคุม นอกจากนี้ การพบห้องผ่าตัดภายในโรงพยาบาลของศูนย์ยังเพิ่มความสงสัยเกี่ยวกับความเป็นไปได้ของการลักลอบนำอวัยวะออกจากร่างกาย

ในเดือนกันยายน 2569 เจ้าหน้าที่ไทยจับกุมชาวเกาหลีใต้ 12 คนและชาวจีน 1 คน ซึ่งถูกกล่าวหาว่าเป็นผู้ปฏิบัติการรับสายเพื่อหลอกลวง โดยดำเนินการกันจากบ้านเช่าในจังหวัดสมุทรปราการ หลังเดินทางเข้าประเทศไทยจากประเทศเพื่อนบ้าน ซึ่งกรณีนี้สะท้อนมิติใหม่ของความเสี่ยงที่ประเทศไทยเผชิญ กล่าวคือ เครือข่ายอาชญากรรมสแกมที่ถูกผลักดันออกจากพื้นที่จากการปราบปรามในระดับภูมิภาค อาจไม่ได้ใช้ประเทศไทยเป็นเพียงเส้นทางผ่านเท่านั้น แต่ยังอาจกลับมาตั้งศูนย์ปฏิบัติการภายในประเทศอีกด้วย

ความท้าทายที่ 2: ผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์เพื่อบังคับให้ก่ออาชญากรรมยังเสี่ยงต่อการถูกระบุตัวที่ผิดพลาด ควบคุมตัว และดำเนินคดี

การค้ามนุษย์เพื่อบังคับให้ก่ออาชญากรรมก่อให้เกิดปัญหาเฉพาะในการระบุตัวผู้เสียหาย เนื่องจากบุคคลที่ถูกค้ามนุษย์อาจถูกพบว่ากำลังดำเนินการฉ้อโกง ฟอกเงิน ใช้บัญชีม้า หรือกระทำความผิดอื่นภายใต้การบีบบังคับ จึงอาจถูกปฏิบัติในฐานะผู้กระทำความผิดแทนที่จะได้รับการระบุว่าเป็นผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ โดยผู้รอดพ้นในระดับภูมิภาคจากการค้ามนุษย์ที่ได้รับการสัมภาษณ์เกือบร้อยละ 70 เผชิญกับการลงโทษแทนที่จะได้รับการคุ้มครอง ซึ่งตอกย้ำให้เห็นช่องว่างในการนำหลักการไม่ลงโทษผู้เสียหายมาใช้

ในเดือนกุมภาพันธ์ 2568 มีผู้คนประมาณ 7,000 คนได้รับการปล่อยตัวออกจากศูนย์สแกมในเมียนมา รวมถึงผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์เพื่อบังคับให้ก่ออาชญากรรม ต่อมา มีชาวต่างชาติประมาณ 6,258 คนเดินทางเข้าสู่ประเทศไทยเพื่อส่งกลับประเทศหรือเข้าสู่กระบวนการภายใต้กลไก NRM การเดินทางเข้าประเทศจำนวนมากและแรงกดดันต่อทรัพยากรส่งผลให้มีการใช้ขั้นตอนคัดกรองแบบเร่งรัด

เอกสารสรุปข้อเท็จจริง UPR ฉบับนี้จัดทำโดย **มูลนิธิมนุษยะ, เครือข่ายธุรกิจและสิทธิมนุษยชนประเทศไทย (Thai Business and Human Rights Network), กลุ่มคนงานหญิงเพื่อความยุติธรรม (WWJG), เครือข่ายสตรีชนเผ่าพื้นเมืองแห่งประเทศไทย (IWNT), เครือข่ายองค์กรด้านประชากรข้ามชาติ (MWG), สหพันธ์คนงานข้ามชาติ (MWF), เครือข่ายเพื่อสิทธิแรงงานข้ามชาติ, สหภาพแรงงานวายเอ็มพีผลิตภัณฑ์โลหะแห่งประเทศไทย, ภาคีเครือข่ายภาคประชาสังคมไทยเพื่อกระบวนการ UPR และกลไกสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ**

สภาพความเป็นจริงในพื้นที่

ความท้าทาย | **กรณี ข้อเท็จจริง และข้อสังเกต**

นอกจากนี้ มาตรการคุ้มครองตามกฎหมายของไทยยังไม่ครอบคลุมเพียงพอ โดย มาตรา 41 แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ ยังจำกัดการดำเนินคดีต่อผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ไว้เฉพาะความผิดบางประเภทที่เกี่ยวข้องกับการเข้าเมือง เอกสาร การค้าประเวณี และการทำงานโดยไม่ได้รับอนุญาต แต่ไม่ได้ครอบคลุมความผิดฐานฉ้อโกง ฟอกเงิน หรือความผิดอื่นที่เกี่ยวข้องกับศูนย์หลอกลวง ซึ่งมักเกิดขึ้นในกรณีการค้ามนุษย์เพื่อบังคับให้ก่ออาชญากรรม

แม้กลไก NRM ของประเทศไทยจะเป็นกรอบสำหรับการคัดกรองและระบุตัวผู้เสียหาย แต่การเดินทางเข้าประเทศจำนวนมากจากศูนย์สแกมในประเทศเพื่อนบ้านได้เผยให้เห็นถึงการดำเนินงานที่ไม่สม่ำเสมอ ข้อจำกัดด้านทรัพยากร และการขาดความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน โดยเฉพาะในพื้นที่ชายแดน

รวมถึงการประเมินโดยพิจารณาจากสัญชาติแทนการประเมินเป็นรายบุคคล วิธีการดังกล่าวคือการลดประสิทธิผลในการระบุตัวผู้เสียหาย และเพิ่มความเสี่ยงที่ผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์จะถูกจัดประเภทผิดและไม่ได้รับการส่งต่อเข้าสู่บริการการคุ้มครอง

ในเดือนมีนาคม 2568 ประเทศไทยได้อำนวยความสะดวกในการส่งตัวคนไทย 119 คนกลับจากปฏิบัติการสแกมในกัมพูชา และดำเนินคดีต่อ 100 คนในข้อหาฉ้อโกงหรือความผิดในลักษณะใกล้เคียงกัน แม้เจ้าหน้าที่จะให้คำมั่นว่าจะระบุตัวและคุ้มครองผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ในกลุ่มดังกล่าว แต่หลักเกณฑ์การระบุตัวผู้เสียหายที่ไม่ชัดเจนและไม่สอดคล้องกันทำให้เกิดความเสี่ยงที่ผู้เสียหายอาจถูกลงโทษจากการกระทำผิดกฎหมายซึ่งเป็นผลโดยตรงจากการถูกค้ามนุษย์

ประเทศไทยได้ดำเนินการเพื่อเสริมสร้างการระบุตัวผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์เพื่อบังคับให้ก่ออาชญากรรม และในเดือนกันยายน 2569 ประเทศไทยยังเป็นผู้นำในการจัดทำถ้อยแถลงร่วมของคณะมนตรีสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ ซึ่งยืนยันแนวทางที่ยึดผู้เสียหายเป็นศูนย์กลางและหลักการไม่ลงโทษผู้เสียหาย **ซึ่งขณะนี้จำเป็นต้องทำให้พันธกรณีดังกล่าวกลายเป็นแนวปฏิบัติที่สม่ำเสมอ เพื่อให้สามารถระบุและคุ้มครองผู้ที่อาจเป็นผู้เสียหายได้ก่อนที่จะถูกควบคุมตัวหรือดำเนินคดี**

วามท้าทายที่ 3: การช่วยเหลือออกจากสถานที่เกิดเหตุและการส่งกลับประเทศไม่ได้รับประกันการคุ้มครองที่ยึดผู้รอดชีวิตจากการค้ามนุษย์เป็นศูนย์กลาง การเยียวยาที่มีประสิทธิผล และการกลับเข้าสู่สังคมอย่างยั่งยืน

การช่วยเหลือบุคคลออกจากสถานที่เกิดเหตุและการส่งกลับประเทศเพียงอย่างเดียวไม่เพียงพอที่จะรับประกันการคุ้มครองที่ยึดผู้รอดชีวิตจากการค้ามนุษย์เป็นศูนย์กลาง เพราะพวกเขาอาจจำเป็นต้องได้รับสถานะทางกฎหมาย ที่พักพิงที่ปลอดภัย บริการล่าม การรักษาพยาบาลและการดูแลที่คำนึงถึงผลกระทบจากบาดแผลทางจิตใจ ความช่วยเหลือทางการเงิน การเดินทางกลับอย่างปลอดภัย การสนับสนุนการเข้าสู่สังคม และการคุ้มครองจากการตอบโต้หรือการตกเป็นผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ซ้ำ

ในประเทศไทย การคุ้มครองผู้รอดพ้นจากการค้ามนุษย์ยังไม่ครอบคลุมพอ โดยเฉพาะในกรณีผู้เสียหายที่เป็นชาวต่างชาติ โดยมีรายงานเกี่ยวกับการจำกัดเสรีภาพในการเดินทางและการติดต่อสื่อสารภายในสถานพักพิง การขาดแคลนบุคลากรและล่ามที่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบาดแผลทางจิตใจ ตลอดจนข้อจำกัดในการใช้ชีวิตอย่างเป็นอิสระและการเข้าถึงความช่วยเหลือทางการเงิน

ผู้รอดชีวิตจากการค้ามนุษย์รอการส่งกลับประเทศต้นทางในประเทศไทย หลังได้รับการช่วยเหลือออกจากศูนย์อาชญากรรมสแกมในเมียนมา ผู้รอดชีวิตจากการค้ามนุษย์หลากหลายสัญชาติพักรออยู่ภายในสถานพักพิงในค่ายอชิรปราการ จังหวัดตาก ระหว่างรอสถานเอกอัครราชทูตของแต่ละประเทศประสานงานเพื่อจัดการเดินทางกลับประเทศต้นทาง สถานการณ์ดังกล่าวสะท้อนถึงความไม่แน่นอนที่ผู้รอดชีวิตอาจต้องเผชิญ แม้จะได้รับการช่วยเหลือและส่งตัวข้ามพรมแดนมาแล้วก็ตาม

แหล่งที่มา: ชาลินี ธีรสุภา / Reuters (19 กุมภาพันธ์ 2568)

ในปี 2025 คณะกรรมการว่าด้วยการขจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรี (CEDAW) พบว่ากลไก NRM ได้รับงบประมาณไม่เพียงพอและดำเนินการอย่างไม่สม่ำเสมอ โดยเฉพาะในพื้นที่ต่างจังหวัด และได้แสดงความกังวลว่า ผู้เสียหายเพศกำเนิดหญิงจากการค้ามนุษย์ ที่ไม่ใช่คนไทยไม่ได้รับอนุญาตให้ออกจากสถานพักพิงหรือติดต่อสื่อสารกับครอบครัวในระหว่างรอการพิจารณาคดีของผู้กระทำความผิด

ผู้รอดชีวิตจากการค้ามนุษย์ที่เป็นชาวต่างชาติยังเผชิญอุปสรรคต่อการมีอิสระในการตัดสินใจ การได้รับสถานะทางกฎหมาย และการเข้าถึงความช่วยเหลือทางการเงินระหว่างกระบวนการทางกฎหมาย การมีทางเลือกอื่นนอกเหนือจากสถานพักพิงของรัฐยังมีจำกัด โดยทั่วไปแล้ว การใช้ชีวิตอย่างเป็นอิสระสามารถทำได้เฉพาะผู้ที่มีวีซ่าหรือใบอนุญาตทำงานที่ยังมีผลใช้บังคับอยู่แล้ว แม้กฎหมายไทยอนุญาตให้ผู้เสียหายและพยานชาวต่างชาติจากการค้ามนุษย์พำนักและทำงานในประเทศไทยต่อไปได้ไม่เกินสองปีหลังสิ้นสุดกระบวนการทางกฎหมาย แต่ไม่มีการรายงานกรณีที่ผู้เสียหายได้รับประโยชน์จากบทบัญญัตินี้จริง เพราะการเข้าถึงความช่วยเหลือทางการเงินยังถูกจำกัดด้วยอุปสรรคทางธุรการ ความซับซ้อนในการขอรับความช่วยเหลือจากกองทุนเพื่อการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ ทำให้ผู้เสียหายบางรายไม่สามารถได้รับความช่วยเหลือทางการเงินที่จำเป็นได้

การได้รับการเยียวยาอย่างมีประสิทธิผลยังเป็นเรื่องยากในทางปฏิบัติ แม้ศาลไทยอาจมีคำสั่งให้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนแก่ผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ แต่การบังคับให้เป็นไปตามคำสั่งดังกล่าวยังไม่มีประสิทธิผลเพียงพอ ผู้รอดชีวิตจากการค้ามนุษย์บางรายจึงต้องติดตามเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนจากผู้กระทำความผิดโดยตรง ซึ่งมักหลีกเลี่ยงการชำระเงิน ส่งผลให้ภาระในการแสวงหาการเยียวยาตกกลับมาอยู่กับผู้รอดชีวิตจากการค้ามนุษย์

ในปี 2569 ประเทศไทยได้แก้ไขขั้นตอนการคุ้มครองและส่งกลับผู้รอดชีวิตจากการค้ามนุษย์ โดยเพิ่มมาตรการคุ้มครองเกี่ยวกับสิทธิในการตัดสินใจด้วยตนเองของผู้รอดชีวิต การให้ความยินยอมโดยได้รับข้อมูลอย่างครบถ้วน ความเสี่ยงต่อการตกเป็นผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ซ้ำ และการติดตามผลภายหลังการกลับเข้าสู่สังคม อย่างไรก็ดี **ความท้าทายสำคัญที่ยังคงอยู่คือ การทำให้มั่นใจว่ามาตรฐานที่เข้มแข็งขึ้นเหล่านี้จะได้รับการนำไปใช้อย่างสม่ำเสมอในทางปฏิบัติ เพื่อให้ผู้รอดชีวิตจากการค้ามนุษย์สามารถใช้สิทธิในการตัดสินใจด้วยตนเองอย่างแท้จริง รวมทั้งสามารถเข้าถึงการสนับสนุนและการเยียวยาที่มีประสิทธิผล และหลีกเลี่ยงการถูกแสวงหาประโยชน์ซ้ำ**

ข้อเสนอแนะต่อรัฐบาลไทย

1. ต่อความท้าทายที่ 1: การค้ามนุษย์ในศูนย์อาชญกรรมสแกมออนไลน์ใช้ประโยชน์จากพรมแดนของประเทศไทยและปรับตัวตามการบังคับใช้กฎหมายที่เข้มข้นขึ้น

1.1 เพื่อความสอดคล้องกับข้อสังเกตเชิงสรุปของคณะกรรมการว่าด้วยการขจัดการเลือกปฏิบัติทางเชื้อชาติ (CERD) ปี 2025 และข้อเสนอแนะจากการทบทวน UPR รอบที่ 3 ของกัมพูชาในปี 2564 รัฐบาลต้องออกมาตรการส่งเสริมสร้างความร่วมมือทวิภาคี ระดับภูมิภาค และระหว่างหน่วยงาน เพื่อป้องกันและสกัดกั้นการค้ามนุษย์ข้ามพรมแดนที่เชื่อมโยงกับศูนย์อาชญากรรมสแกม รวมถึงเครือข่ายที่ย้ายฐานปฏิบัติการภายหลังการบังคับใช้กฎหมาย

1.2 เพื่อความสอดคล้องกับข้อสังเกตเชิงสรุปของ CERD ปี 2565 ข้อเสนอแนะจากการทบทวน UPR รอบที่ 3 ของสหพันธรัฐรัสเซียในปี 2564 และข้อสังเกตเชิงสรุปของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนในปี 2560 รัฐบาลต้องดำเนินการสืบสวนสอบสวนข้อกล่าวหาทั้งหมดเกี่ยวกับการค้ามนุษย์และการมีส่วนเกี่ยวข้องของเจ้าหน้าที่รัฐอย่างมีประสิทธิผล ดำเนินคดีกับผู้ค้ามนุษย์ ผู้สมรู้ร่วมคิด และเจ้าหน้าที่รัฐที่เอื้อให้เกิดการค้ามนุษย์ และรับรองว่าผู้ที่ได้รับการพิสูจน์ว่ามีความรับผิดจะได้รับโทษที่เหมาะสม

2. ต่อความท้าทายที่ 2: ผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์เพื่อบังคับให้ก่ออาชญากรรมยังเสี่ยงต่อการถูกระบุตัวผิดพลาด ควบคุมตัว และดำเนินคดี

2.1 เพื่อความสอดคล้องกับข้อสังเกตเชิงสรุปของ CEDAW ปี 2568 ข้อสังเกตเชิงสรุปของ CERD ปี 2565 ข้อเสนอแนะจากการทบทวน UPR รอบที่ 3 ของสหราชอาณาจักรในปี 2564 และข้อสังเกตเชิงสรุปของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนในปี 2560 โดยรับรองให้มีการคัดกรองผู้ที่อาจเป็นผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์เพื่อบังคับให้ก่ออาชญากรรมเป็นรายบุคคลอย่างสม่ำเสมอ ก่อนการควบคุมตัว การดำเนินคดี หรือการส่งกลับประเทศ

2.2 แก้ไขมาตรา 41 แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 และขั้นตอนที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้สามารถนำหลักการไม่ลงโทษผู้เสียหายมาใช้อย่างครบถ้วน และรับรองว่าผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์จะไม่ถูกควบคุมตัว ดำเนินคดี หรือถูกลงโทษในรูปแบบอื่นจากการกระทำที่ผิดกฎหมายซึ่งพวกเขาถูกบังคับให้กระทำ อันเป็นผลโดยตรงจากการตกเป็นผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์

3. ต่อความท้าทายที่ 3: การช่วยเหลือออกจากสถานที่เกิดเหตุและการส่งกลับประเทศไม่ได้รับประกันการคุ้มครองที่ยึดผู้รอดชีวิตจากการค้ามนุษย์เป็นศูนย์กลาง การเยียวยาที่มีประสิทธิผล และการกลับเข้าสู่สังคมอย่างยั่งยืน

3.1 เพื่อความสอดคล้องกับข้อสังเกตเชิงสรุปของ CEDAW ปี 2568 ข้อสังเกตเชิงสรุปของ CERD ปี 2565 ข้อเสนอแนะจากการทบทวน UPR รอบที่ 3 ของสาธารณรัฐอาหรับซีเรียในปี 2564 และข้อสังเกตเชิงสรุปของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนในปี 2560 ให้จัดสรรทรัพยากรบุคคล ทรัพยากรทางเทคนิค และงบประมาณอย่างเพียงพอสำหรับการคุ้มครองผู้รอดพ้นจากการค้ามนุษย์ทั่วประเทศ และรับรองการเข้าถึงบริการล่ามที่มีคุณสมบัติเหมาะสม ตลอดจนบริการทางการแพทย์ การสนับสนุนด้านจิตสังคม กฎหมาย และสังคมสงเคราะห์ที่คำนึงถึงผลกระทบจากบาดแผลทางจิตใจ

3.2 เพื่อความสอดคล้องกับข้อสังเกตสรุปของ CEDAW ปี 2568 โดยยกเลิกข้อจำกัดที่ไม่จำเป็นต่อเสรีภาพในการเดินทางและการติดต่อสื่อสารของผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ที่ไม่ใช่คนไทย และรับรองว่าการจัดสถานพักพิงและมาตรการคุ้มครองเคารพต่ออิสระในการตัดสินใจและสถานการณ์เฉพาะทางของผู้รอดพ้นจากการค้ามนุษย์แต่ละราย

3.3 รับรองว่าผู้รอดชีวิตจากการค้ามนุษย์ชาวต่างชาติสามารถเข้าถึงทางเลือกอื่นนอกเหนือจากสถานพักพิงแบบสถาบันได้จริง รวมทั้งสามารถจัดการเรื่องการพำนักและการทำงานชั่วคราวระหว่างการฟื้นฟูและกระบวนการทางกฎหมาย และสามารถเข้าถึงสิทธิในการพำนักและทำงานต่อได้ไม่เกินสองปีหลังสิ้นสุดกระบวนการทางกฎหมายอย่างมีประสิทธิผล

3.4 เพื่อความสอดคล้องกับข้อสังเกตเชิงสรุปของคณะกรรมการต่อต้านการทรมาน (CAT) ปี 2563 โดยรับรองว่าการส่งกลับหรือการส่งตัวผู้รอดชีวิตจากการค้ามนุษย์กลับประเทศทุกกรณีต้องผ่านการประเมินความเสี่ยงเป็นรายบุคคลและมีมาตรการคุ้มครองที่มีประสิทธิผลจากการผลักดันกลับไปเผชิญอันตราย อีกทั้งการส่งกลับต้องเป็นไปโดยสมัครใจ ได้รับข้อมูลอย่างครบถ้วน และมีความปลอดภัย

3.5 เพื่อความสอดคล้องกับข้อสังเกตสรุปของ CERD ปี 2565 และคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนปี 2560 ให้รับรองว่าผู้รอดชีวิตจากการค้ามนุษย์สามารถเข้าถึงความช่วยเหลือทางการเงินและการเยียวยาได้อย่างมีประสิทธิผล รวมถึงขจัดอุปสรรคในทางปฏิบัติและทางธุรการต่อการเข้าถึงกองทุนเพื่อการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ และรับรองให้มีการบังคับตามคำสั่งชดใช้ค่าสินไหมทดแทนอย่างมีประสิทธิผล

สำหรับข้อมูล หลักฐาน และสถิติเพิ่มเติม โปรดดูรายการอ้างอิง และ/หรือติดต่อ:
เอมิลี ปาลามี ประดิชิต (Emilie Palamy Pradichit) มูลนิธิมนุษยะ (Manushya Foundation) อีเมล: emilie@manushyafoundation.org